

HAC VE AREFE GÜNÜNÜN ÖNEMİ

el-Hamdülillahirabbil alemine hamden kesiran tayyiben mubareken fihi âlâ külli hâlin ve fi-külli hîn. Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn ve'şefii'l müz-nibîn. Muhammedini'l Mustafâ ve alâ âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'l-cezâ.

Emmâ ba'd:

Fekale Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem.

إِذَا كَانَ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ لَمْ يَبْقَ أَحَدٌ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ
حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ إِلَّا غُفِرَ لَهُ. قِيلَ: يَا رَسُولَ
اللَّهِ، أَهْلُ عَرَفَةَ خَاصَّةٌ؟ قَالَ: بَلْ لِلْمُسْلِمِينَ عَامَّةً

İza kane aşiyyetu arefete lem yebga eha-dün fi kalbihi miskalu habbetimmin hardalin min imanin illa gufirelehu kîle ya Resûlullah ehli arafete hassaten kale bel müslimin.

Taberani'nin ibn Ömer radiyallahuanhu-ma'dan rivayet ettiği bu hadîs-i şerîfte Pey-gamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz müjdeliyor ki;

İza kane aşiyyetu arefete.

Arefe gününün akşamı olduğu zaman. Duha, sabah, işa akşam vaktini gösteriyor. Aşiyye akşam vakti. Biliyorsunuz arefe gününde Arafat'ta zevalden sonra yani öğlenden sonra. Zeval öğlen demek. Güneşin batıya doğru batmaya meyletmesi. Zail olması, kayması. Zevalden sonra Arafat'ta bulunacak Müslümanlar. Onun için Mina'dan kalkarlar, arafat'a gelirler.

a. Hacda Arafatın Önemi

Şimdi Mina'dan Arafat'a gelmek zor olduğundan doğrudan doğruya Arafat'a bir gün önceden çıkartıyorlar. Arabalar müsait diye bir gün önceden çıkartıyor. Böylece kalabalık bölünmüş, kolaylık olmuş oluyor. Mina'da kalmak sünnet ama o sünneti yapamıyorlar hacılar, izdihamın verdiği sıkıntılardan nakliyenin zorluklarından dolayı. Öğlenden sonra Arafat'ta Vakfe deniliyor. Vakfe duraklamak demek. Duruluyor, Arafat'ta duruyor hacılar. Arafat'ta durmak haccın farzlarından. O kadar önemli bir farz ki Peygamber Efendimiz bir hadîs-i şerîfinde;

الحجُّ عَرَفَةٌ

El haccu arafetün.

Buyurmuş. Hac demek Arafat'ta Vakfe yapmak demektir. O kadar önemli. O olmadan Arafat'ta Vakfe yapmasa durmasa haccı hac olmaz. Haccın hac olması için şart o.

Abdest almadan namaz kılsan olur mu?

Olmaz, çünkü abdest lazım. Abdest olacakta namaz ondan sonra kılınacak. Arafat olmadanda hac olmuyor. Ne kadar çalışsa çırpınsa vaktini geçmiş olduğundan o zamanda, o yerde, o mekanda önemli. Onun için hacılar Arafat'a varıyorlar. Öğleden sonra akşama kadar orada kalınıyor. Akşam ezanı vaktinde Arafat'tan Müzdelife'ye doğru hareket etmeye başlıyorlar. Daha önceden hareket ederse kurban kesmesi gerekir. Akşama kadar kalacak.

Aşiyyetü arefe.

Arefenin akşamına kadar kalacak orada. Kalıyorlar, dualar ediyorlar, tesbihler çekiyorlar, Kelime-i tevhidler çekiyorlar, Kur'an-ı Kerim'ler okuyorlar, gözyaşları döküyorlar, çeşitli şekillerde Arafat'ın o zamanını çadırlarda toplu veya şahsi olarak değerlendiriyorlar. İbadet ediyorlar, ediyorlar.

Efendimiz buyuruyor ki arefenin akşamı olduğu zaman, Arafat'ın yani arefe günü Arafat'taki duruşun akşamı olduğu zaman yani Vakfe bittiği zaman. İmsaka kadar gece de olsa Arafat'a bir gelip gitmesi lazım kişilerin, eğer gündüz Vakfe'ye gelememezse, gelememiş kişi, yetişememiş, yolda kalmış, ille o günün gecesinin içinde de olsa Arafat vazifesini yapması lazım ama artık sabah ezanı okundu mu hacılık kaçtı demektir.

Lem yebka ahadun.

Akşamı oldu mu Arafat'ın hiçbir kimse kalmaz.

Nasıl bir kimse?

fi kalbihi miskalu habbetimmin hardalim min iman.

Kalbinde miskal ağırlığında hardal tohumu kadar imandan bir nasip bir miktar bulunan kimselerden hiç birisi kalmaz ki;

illa gufirelehu.

Mağfiret olunmasın. Allah hepsini mağfiret eder. Şimdi bu hacılara büyük bir müjde. *Elhamdülillah.* Hacca gitmenin sonucu bereketi Allah'ın affı mağfiretine ermek. Günah-

lardan kurtulmak. Günahların affolunmasıdır.

Birisi soruyor ki;

Kıle.

Soruldu ki Peygamber Efendimiz'e.

Ya Resûlullah. Ey Allah'ın Peygamberi, elçisi, Resulü.

ehli arafete hassaten?

Sadece Arafat'ta toplanabilmiş olan kimseler mi mağfiret olacak, bu müjde sadece onlara mı ait?

Sadece hacılar mı mağfiret olunacak?

Diyor. Rahmet Peygamber Efendimiz *sal-lallahu aleyhi ve sellem* de cevap veriyor;

b. Allah'ın Kalbinde Zerre İman Bulunan Tüm Kullarına Mağfireti

kale bel lil müslimine ammeten.

Bütün Müslümanlara, kalbinde zerre kadar hardal tohumu kadar iman bulunan herkes affı mağfiret olunacak o gün mümin olanlardan. O kadar büyük bir gün.

c. Hacca Olmayanlar İçin En Sevaplı İş Oruç Tutmaktır

Hacca gidemeyenler için yapılması gereken bir iş vardı. Her zaman söylerim sevabı

çok olduğundan. Oruçlu olmak. Hacılara değil. Hacda olmayanlara o gün için yapılacak en sevaplı iş oruçlu olmak. Çünkü mağfiret oluyor. Mağfiret olunmayı kazandığı bir gün. O gün oruçlu olan kimsenin geçmiş bir senelik günahı da mağfiret oluyor, gelecek bir sene günahı da mağfiret oluyor. Bu çok ilginç. Gelecek senenin günahı da affı mağfiret olması son derece ilginç bir durum. Önündeki senesinin günahlarının affolması için önündeki sene yaşamayı lazım. Yaşamayan insan günah işlemez. Ölünce sevabı günahı işleme imkanı bitiyor ama gelecek sene de günahı affolacak demek. Ben o kulumu bir sene daha yaşatacağım. Ondan sonra hataları kusurları olsa da affı mağfiret edeceğim demek. İşin aslı bu. O zaman hayatın sırrı bulundu. Her sene hacca gider insan veyahut her sene arefe günü oruç tutar, kaçırmaz onu. Bir sene daha yaşamı kazanır, ikramiyeyi kazanır. Çok sevaplı olduğu için bu hep söylüyorum ben arkadaşlara. O günlerde de hatırlatıyorum. Önceden de diyorum ki böyle güzel şeyleri önemli şeyleri takviminizin o sayfasını açın yazın. O sayfaya geldiğiniz zaman unutmuşsanız bile sayfayı

gördüğünüz zaman hatırlarsınız diyorum. Yazdırtıyorum.

d. Yapılacak İşlerimizi Not Almak

Bu adamların güzel kartonları oluyor, duvara asıyorlar, masaya koyuyorlar. "Year planning", yılın düzenlenmesi, tasarlanması manasına. Her günün var. Mart ayında şunu yapacağım, Eylül ayında bunu yapacağım, Aralık ayında bunu yapacağım diye oradaki yerine şeyleri yazıyor. Hepsi gözünün önünde. Masasının altında veya duvarda kocaman veya küçük. Ohh hiç birşeyi kaçırmaz. Tamam dünya işlerini kazançlarını kaçırmıyoruz da telefon edeceğiz, çek ödeyeceğiz bilmem şu olacak bu olacak, çok önemli. Ahiretin daha önemli olan işlerini de insan manevi takvimine yazmalı. Manevi kazançları da takvime yazmalı. O kartonlar çok hoşuma gidiyor benim, onların haftalıkları, aylıkları, yıllıkları var. Ama yıllık olan duvarda böyle kocaman görünüyor ve bazı ciddi insanlar mühim şeyleri de kırmızı kalemle boyuyorlar, dikkati çekiyor. Ne zaman oraya baksa benim ne yapmam lazım diye o kırmızı şeyde gözüne ilişiyor, hiç unutmuyor. Öyle birşeyler yapabilirsiniz.

Efendimiz diğer bir hadîs-i şerîfinde buyurmuş ki;

إِذَا كَانَ يَوْمٌ صَوْمٍ أَحَدِكُمْ فَلَا يَرُفُثْ وَلَا يَجْهَلْ. فَإِنْ
أَمْرٌ شَاتَمَهُ أَوْ قَاتَلَهُ، فَلْيَقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ إِنَّي صَائِمٌ

İza kane yevmu savmi ehadüküm fela yerfüf vela yechel feimruun şatemehu evkatelehu fel yekul inni saimun inni saimun.

İmam Malik, İmam Buhari, İmam Müslim, İbn Mace, Ebu Davud, İbn Hibban hep Ebu Hureyre'den rivayet etmişler. Taberani İbn Mesud *radıyallahuanhuma*'dan rivayet etmiş. Peygamber Efendimiz müjdeliyor ki;

İza kane yevmu savmi ehadüküm.

Sizden birinizin oruç tuttuđu bir gün olursa. Oruç tuttu, farz oruç veya sünnet oruç veya fazilet, nafile oruç.

e. Oruçluyken Kötü Söz Söylememek

fela yerfüs.

Sakın kötü pis çirkin söz sarfetmesin. *Refese yerfüsü* peltek "s" ile ana avrat ağız bozmak veyahut fiilen o işi yapmak manasına bir kelime Arapça'da. Küfürlü, çirkin, kalp kırıcı, edep dışı söz söylemesin. Oruçlu olan kimse.

vela yechel.

Cahil de olmasın. Cahillik de yapmasın. Oruçlu olduğu zaman gafillik cahillik yapmasın. Sevabı kaçırmamasın demek yani. Cahillik de yapmasın herhangi bir şekilde.

ve inimruun şatemehu evkatelehu.

Adamın birisi karşısına gelir de onunla sövüşmeye kalkarsa, ağız dalaşmasına kalkarsa. Yahut onunla itişip kakışmaya, savaşımaya kalkarsa.

fel yekul.

Ona desin ki;

inni saimun inni saimun.

Ben oruçluyum, ben oruçluyum desin. Yani ona da söylesin. Ben oruçluyum, ben oruçluyum. Sana uymam, sana mukabele etmem, senin seviyene düşmem. Sen ne kadar tahrik etsen de bağırsan çağırsan da ben oruçluyum kardeşim. Oruçluyum desin diyor. Kaynakları sağlam, ravileri kuvvetli bir hadîs-i şerîf. Orucun sevabı kaçmasın diye böyle davranacak. Geri duracak, geri adım atacak, kavga girmeyecek, ağız dalaşına girmeyecek, cahillik etmeyecek. Çünkü bunlar orucun sevabını kaçıırır, orucun faziletini giderir.

Bir üçüncü hadîs-i şerîf. Bu da bize bir ölçek olabilir. Buyuruyor ki Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* Deylemi'nin İbn Ömer *radıyallahuanhuma*'dan rivayet ettiğine göre. *Rahimehullah*. Bu adamcağız Deylemi, Müstedül Firdevs diye bir kitap yazmış bu alim. Orada bu hadîs-i şerîf var.

إِذَا كَانَ آخِرُ الزَّمَانِ، وَاخْتَلَفَ الْأَهْوَاءُ، فَعَلَيْكُمْ
بِدِينِ أَهْلِ الْبَادِيَةِ وَالنِّسَاءِ

İza kane ahiruzzaman. Vahdelefel ehvau. Fealeyküm bidini ehli vadiyeti vennisa'.

Ahir zaman olduğu zaman, *ahiruzzaman*, zamanın sonu olduğu zaman.

Zamanın sonu ne demek?

Dünyanın sonu demek. Kıyamet kopmasına yakınlaşıldığı zaman. Ahir zaman olduğunda.

Vahdelefel ehva.

Keyifler çeşit çeşit olarak ortaya çıktığında. Hevayi nefisler türlü türlü her insandan türlü türlü havalar çıktığında.

İnsan niye böyle oluyor?

Ahir zaman da ondan, bozuldu.

Nasıl olacaktı?

Sünnete uygun olacaktı. 15,00

Her kafadan bir ses çıkmayacaktı, Kur'an-ı Kerim'e, sünnete uygun olacaktı yaşantı. Öyle değil de heva ve hevesler farklı farklı. Herkes bir yol tutturmuş gidiyor. Adama laf dinletemiyorsun. Bilgisi yok, tahsili yok, Kur'an okuyamaz. Hocanın karşısına çıkar, hocayı tenkit eder, beğenmez. Dinin ahkâmını beğenmez. Benim aklım öyle şeye ermez. Ben onu kabul edemem. Ya amma kasılıyorsun ya. Din sana muhtaç değilsin ki. Ne kasılıp duruyorsun öyle. Ben onu kabul etmem. Etmezsen kendin bilirsin. Kendin zarara uğrarsın. Türlü türlü.

Ne kabul etmiyorsun kardeşim?

Bilmem Hürriyet Gazetesi şöyle yazdı da. Cumhuriyet böyle dedi. Hey Allahım. Tövbe Yarabbi.

Bunlar dinin kaynağı mı be?

Kur'an-ı Kerim'de şöyle yazıyor. Hadîs-i şerîfte öyle yazıyor.

Kaşını kaldırıyor, ne malum hadîs-i şerîfin sahih olduğu?

Sahih. Bir de öğrenmiş hadîs-i şerîf sahih mi değil mi filan diye. Tamam sahih. Gel bakalım şu sahih hadisi yap. O zaman başka bir mazeret kıvırttırıyor, gene yapmıyor. Artık kafalar bozulmuş. Herkes hevayi nevsinin peşinde.

Başka yere gittiği zaman ne olacak?

Fealeyküm.

Size tavsiye ederim.

Bi dini vadiyet.

Çöl ahalisinin dinini, dindarlığını örnek almanızı size tavsiye ederim, bir.

f. Ahir Zamanda Örnek Alınacak Kişiler *vennisa'.*

Kadınların dindarlığını örnek almanızı tavsiye ederim. Yani kocakarı demek istiyor. Nisa dediği yaşlı kadın *Allahualem*. Onların dinini örnek alın, öyle olun. Çünkü bir hacı teyze Allah selamet versin. Dindar. Namazlı, tesbihli. Hiç aldanmaz, hiç öyle kapılmaz. Yok radyo şöyle demiş, gazete böyle demiş, televizyon şunu yazmış. *Maşallah*, dosdoğru gider. Düğmesini iğnesini iğneler, yüzünü kapatır. Elinde tesbih ibadetini yapar durur, hatmini okur, tesbihini çeker, gelir bize neler söyler.

Bir güzel rüyalar görür, bir güzel rüyalar görür, ağzınızın suyu akar. Resûlullah Efendimiz gelmiş, biriktiriyorum. Rüyasında Resûlullah Efendimiz gelmiş de seni görmeye geldim demiş de. İnsan canını verir ya böyle bir rüyaya. Neler anlatıyorlar. Yalan değil anlatıyorlar.

Hocam böyle böyle bir rüya gördüm bunun manası nedir?

Neden?

Temiz, tertemiz. Başörtülü olduğundan itilmiş, kakılmış, horlanmış. Dindar olduğundan tenkit edilmiş. Gelini, kızı, torunu, komşusu, ilericiler, bilgiçler, okumuşlar, aydınlar beğenmez ama o *Elhamdülillah*. Kale gibi gider.

Başka?

Ehli badiye.

Çöldeki bir adam. Çöldeki adamın şehirdeki pislikten haberi yok ki. O öğrendiği eski güzel Müslümanlığı bozulmadan sürdürüyor. Daha örf töre bozulmamış. Ben hayret etmiştim bizim köye gittiğim zaman Cuma günü çalışmıyorlar. Pazar günü çalışmamayı görmüştük biz şehirde. Cuma günü çalışmamayı sürdürüyorlar.

Neden?

Öyle görmüşler. Cuma günü çalışılmaz. Cuma günü çalışılmadı mı insan çok iyi olur.

Neden iyi olur hocam?

g. Cuma Günü Önemi

Aylak, bir mazereti yok, camiye gelir. Cuma namazını kaçırmaz. Üç Cumayı kaçırdı mı kalbi mühürleniyor adamın, kalbi kapatılıyor. Kalbi kapatılıyor kepenki indiriliyor, kilidi takılıyor, iple bağlanıyor, üstüne kırmızı mum da dökülüyor, bir de belediyenin mührü basılıyor. Hadi bakalım o dükkanı aç da göreyim. Mührü kırılrsa bile hapı yuttu adam.

Niye?

Bu dükkan mühürlendi. Belediye ceza olarak bir ay mühürledi bunu. Kalbi mühürlenmesi insanın manevi hayatının kapatılması demek ceza olarak. Durdurulması demek. Çok büyük bir ceza. Cumaya gelir, gusül abdesti alır, cumaya gelir. Rahat rahat öğlene kadar hazırlanır. Cuma namazını da kılar, sevapları kazanır.

h. Köylerde ve Şehirde Hanımların Giyimi

Köylerde kadınların giyimleri gelenekselidir. Çarşaf giyer veya şalvar giyer. ve başını

örter ve köyün ayıplamayacağı şekilde giyinir. Ama kasabaya şehre indiği zaman bakarsın manto giymiş, başörtü giymiş, naylon çorap giymiş.

Hani sen şalvar giyyordun ne güzel örtünüyordun?

Şimdi sen bu giyiminle her şeyin, yani göstermemen gereken kısımlar görünmeye başladı. Köyde bozulmamış, köyde ayıp öyle gezse. Hadi gez bakalım. Naylon çorabı giy köyde, hadi mantoyu giy gez bakalım. *Alimal-lah* köylü tefe koyar hoptata zıplata oynatır. Korkar köyde öyle şey yapmaya. Köyün usulü şalvardır giyer. Şehre giderken şalvarı giy. Utanırım.

Kimden utanıyorsun?

Şehirlilerden.

Neden?

Köylü derler. Zaten köylüsün, doğru söylüyorlar.

Ne olur yani sana köylü derlerse ne olur?

Ben kölüyüm. Var mı bir diyeceğın ben kölüyüm. Kölüyüm ya! Benim sayemde yaşıyorsunuz.

Ben tarlaya buğdayı ekmesem ekmeği nerden yiyeceksiniz?

Sebzeyi meyveyi yetiştirmesem sofranızda yemekleri nasıl pişireceksiniz?

Karnınızı nasıl doyuracaksınız?

Var mı bir diyeceğin?

Ben köylüyüm. Ben Çanakkale'nin Ayvacık ilçesinin Ahmetçe köyündenim.

Var mı bir diyeceğin?

Var mı bir itirazın?

i. Köy ve Şehir Hayatının Farkları

Sen şehirli olmuşsun da ne olmuş?

Allah seni ıslah etsin. Bozulmuşsun. Çapkın, yırtık. külhani, kaypak bir şey olmuşsun, bozulmuşsun. Köy bozulmuyor. Onun için Peygamber Efendimiz buyurmuş ki, çöl ahalesinin dinini tavsiye ederim. Hakikaten de bazen rastlıyoruz. Yanımıza bir Arap köylüsü, çöllüsü oturuyor. Peygamber Efendimiz'in mescidinde veya bilmem Mescid-i Haram'da. Öyle güzel ibadet ediyor. Öyle güzel tesbihler çekiyor. Kulağınla işitiyorsun. Öyle sağlam ki. Onların dokunulmazlığı da var Suudi Arabistan'da. Dobra dobra konuşur. Devlet dairelerine gittiği zaman gel filan derler. Bizde köylüyü horlarlar. Orada çölden gelene özel bir tebes-

sümle güzel hizmet gösteriyorlar. Gel diyorlar. Çünkü usul nizam tanımıyor. Selamün aleyküm diyor giriyor içeriye. Samimi samimi. Herkesinde hoşuna gidiyor. Yandan çarklı bir tebessüm, gülerek. Buyrun ehlen ve sehlen diyorlar. Ne işin var diyorlar. O da bağıra bağıra anlatıyor derdini. Ben tarlada şunu yaparken şu oldu da. Hurmamı getirirken bu oldu da bilmem ne. Tamam tamam diyorlar. Sen şuraya otur. Orada değişik bir hava var, çöllüyü sevmek var, çöle gitmek var. Mekke'li Mekke ile Medine arasındaki Mekke'yle Cidde arasındaki çöllere çadır kuruyor gidiyor, çölü, çadırı özlüyor. Yazlığa gittiğimiz gibi bizim, yaylalara çıktığımız gibi. Oralara gidiyor. Süt içiyor taze, deve eti filan. Köy hayatı, çadır. Akşamları yıldızların altında sohbet vesaire. Hoşuna gidiyor. Orada bozulmamış oluyor.

Bu büyük şehirler yok mu?

Var hocam. Heryerde büyük şehir var.

Ne olmuş yani?

Bu büyük şehirlerde her türlü edepsizlik, ahlaksızlık ve dış tesir gayri İslami hareket ilk önce buralara geliyor. Oralara giriyor ve orası savunmuyor. Çünkü kimse kimseyi bilmediğin-

den kimse kimseye aldırmadığından nasihat etmediğinden. Utanan utanılacak işi de yapıyor, bir tepki almıyor. Köyde olsa söylerler. Yaptırtmazlar. Konu komşu, büyükler söyler. Eli bastonlu ihtiyar sakallı amcalar. Görmesin ha. Kafasına bastonu indirir *alimallah* yaptırtmaz. Eskiden tabi artık bilmiyoruz şimdi köylerin nasıl olduğunu. Bizim bir zamanlar öyleydi. Kadınlar hiç köyün çarşısına gitmezdi, şimdi değişti. Kadınların düğünü ayrı olurdu. Düğünde eğlendikleri yer ayrı olurdu. Erkeklerin ayrı olurdu. Değişmiş şimdi. Kadınların oynadığını erkekler görmezdi. Değişmiş şimdi. Oralar da bozulmuş. Ümidimiz taşra idi. Orası da bozulmuş. Her taraf tabi bozuluyor, bozuluyor. Allah bizi korusun. İmtihanımızı başarıyla vermeyi nasip eylesin. Yardımını eksik etmesin. Tevfikini refik eylesin.

el-Fatiha.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
9 Rebîü'l-Evvel 1421 /
12.06.2000
Avustralya

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

